

The article proves that the role of the student government is one of the most effective factors in the professional culture formation of the social worker in the terms of higher education, as the symbiosis of a targeted traditional lecture-seminar system and the student government will promote a professional culture formation of the future professional opportunities through the disclosure of the student's opportunities, formation of his motives, professionally significant qualities at the level of a «teacher-student», «student-student», «student-employer», «student-the users of social services».

The presence of high-level professional formation of professional culture is not a requirement but a necessity that triggered the current state of society. Therefore it cannot simplify the system special, narrow professional knowledge and skills. It is manifested through the unity of individual and personal and professional qualities of a professional degree possession of professional competence, social and professional mobility, which improves the social situation, the problems under conditions of joining the common European educational space.

Key words: a social worker, social work, professional culture, professional training, a student government, a student.

УДК 37.014.623

В. В. Лаппо
Коломийський інститут ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

РОЛЬ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ В РОЗВИТКУ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті на основі аналізу дефініцій «потенціал», «особистісно-професійний потенціал», «духовний потенціал» визначено поняття «духовний потенціал особистості», «розвиток духовного потенціалу особистості». Наголошено на важливості активізації педагогічного супроводу в процесі розвитку духовного потенціалу студентства як чинника діяльності куратора академічної групи. Запропоновано низку методичних заходів, що сприятимуть ефективній роботі куратора задля розвитку духовного потенціалу усіх учасників академічної групи.

Ключові слова: духовний потенціал, розвиток духовного потенціалу особистості, педагогічний супровід.

Постановка проблеми. Духовна криза сьогодення здійснює згубний вплив на перебіг соціально-економічних процесів сучасної України, зумовлює потребу суспільства в наукових дослідженнях проблеми розвитку духовності нації. Її розв'язання можливе за умов сприяння розвитку духовного потенціалу особистості в усіх ланках освіти. Особливої актуальності означена проблема набуває в осередку вищої школи. Адже у процесі професійного розвитку молода людина немає залишатися на самоті з численними проблемами духовного характеру. Упродовж усього часу набуття майбутнього фаху студентові необхідно створювати оптимальні умови для виявлення й реалізації його особистісної екзистенції. Саме це може стати запорукою духовного відродження всього суспільства.

Аналіз актуальних досліджень. Наукові пошуки, що охоплюють сферу потенціалу особистості, уможливили виокремлення кількох різновидів: інтелектуальний (Н. Грищенко, Н. Кудрявцева); моральний (М. Шевандрин); комунікативний (Ю. Ємельянов, Л. Петровська); аксіологічний (О. Полкунова, Л. Столяренко); творчий (Л. Вяткин, Є. Глуховська, В. Загвязинський, Н. Зайцева, М. Копосова, О. Матюшкін, В. Риндак); духовний (О. Горожанкіна, О. Єлісеєв, О. Олексюк, Б. Паригін, Е. Помиткін, М. Савчин); духовно-творчий (В. Вербець, Г. Гладшев, В. Ігнатова, З. Хохріна).

Особливості розвитку особистості в системі вищої освіти визначено В. Олійником, Н. Протасовою, В. Пуцовим, Т. Сущенко та ін. У фундаментальних працях В. Бондаря, В. Киркалова, М. Красовицького, Ю. Кулюткіна, М. Кухарева, В. Маслова, Л. Москальової аналізувався вплив педагогічної діяльності куратора академічної групи на процес формування окремих особистісних якостей студента.

За останні роки відбулися дослідження педагогічного супроводу духовно-морального розвитку особистості (О. Сметаніна), педагогічного супроводу духовного становлення особистості (В. Айрапетова). Науковий доробок вітчизняних учених орієнтовано на розв'язання проблем педагогічного супроводу школярів. Відтак питання педагогічного супроводу розвитку духовного потенціалу особистості в системі вищої освіти залишається поза дослідницькою увагою.

Мету статті вбачаємо у визначенні провідних дефініцій розвитку духовного потенціалу студентів задля підвищення ролі куратора в означеному процесі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «потенціал» походить від латинського *potentia* — міць, сила, можливість. У довідниковій літературі його розуміють як «джерело», «можливість», «ресурс», «запас», що може бути задіяний і використаний для розв'язання завдань, досягнення конкретних цілей. На думку А. Деркач, особистісний потенціал «містить не тільки потенційне в особистості (здібності, природно зумовлені професійно важливі якості, позитивні спадкові фактори), а й систему постійно поновлюваних і помножуваних ресурсів – інтелектуальних, психологічних, вольових, що сприяє прогресивному особистісному та професійному розвитку» [3, 26].

В. Слободчиков зауважив, що потенціал є «джерелом можливої дії» [9, 48]. Витоками розкриття потенціалу є потреби, інтенції, потяги, установки, смислові утворення, ціннісні орієнтації. Саме діяльність, розв'язування нових завдань, як вважає Т. Артем'єва, дає можливість виявитися потенційним здатностям особистості.

Духовний потенціал студента є інтеграцією особистісного та професійного потенціалів. За визначенням В. Маркова особистісно-професійний потенціал – це сукупність внутрішніх ресурсів людини, що

зумовлює її професійні можливості. При цьому здібності професіонала відображають реалізований потенціал, а його мотивація визначає його подальші перспективи розвитку (є нереалізованою частиною потенціалу). Особистісно-професійний потенціал забезпечує прогресивний розвиток особистості у процесі професійної діяльності та є основою становлення професіоналізму особистості.

За результатами психолого-педагогічних досліджень Е. Помиткін визначає духовний потенціал особистості як: «Вищий ступінь людської самоорганізації, позначений високим рівнем свідомості та самосвідомості, спрямованістю на загальнолюдські духовні ідеали та цінності, розвиненістю вольових якостей особистості» [5, 90].

О. Олексюк інтерпретує духовний потенціал особистості як інтегральну якість, що відображає міру можливостей актуалізації духовних сутнісних сил у цілеспрямованій діяльності та наддіяльнісних відносинах. Дослідниця довела, що в цьому духовному утворенні взаємодіють процеси, які забезпечують здатність до емоційно-ціннісного світопереживання, потребу осягати істину та вміння здійснювати відповідальний вчинок, створювати творчий стиль життя й діяльності.

В. Вербець характеризує духовно-творчий потенціал як сукупність «внутрішніх» і «зовнішніх» детермінант, що мають інтегративний та цілісний характер у структурі особистості як складної системи біологічних, фізіологічних, соціально-психологічних, культурологічних, морально-етичних та історико-ментальних елементів, що перебувають під впливом соціокультурного та техногенно-природного середовища в динаміці й розвитку [2, 9].

З огляду на попередні дослідження, духовний потенціал особистості можна розглядати як особливу, здатну до саморозвитку систему відновлюваних внутрішніх ресурсів духу людини, що виявляються в діяльності, спрямованій на творче втілення загальнолюдських потреб, цінностей та ідеалів. Духовний потенціал є інтегральним утворенням, що в унікальній і неповторній комбінації поєднує можливе та дійсне, свідоме та несвідоме, суще й належне; взаємопов'язує здібності та здатності особистості до прийняття, переживання та творчого втілення в усіх сферах життєдіяльності базових загальнолюдських цінностей та індивідуальних ціннісних новоутворень.

На основі аналізу означень «потенціал», «особистісний потенціал», «професійно-особистісний потенціал», «духовно-творчий потенціал», «духовний потенціал особистості», ми визначаємо духовний потенціал студента як складне особистісно-діяльнісне утворення, що інтегрує особистісні, професійні та загальнокультурні потреби, цінності, знання, вміння, здібності та здатності, які надають можливість здійснювати духовну взаємодію у процесі набуття професії, соціально значущі вчинки та самовдосконалення.

Попередні дослідження дають можливість твердити, що духовний потенціал особистості студента утворюється в результаті культурного

впливу, самобудівництва й моральної творчості, естетичної рефлексії, інтуїтивного осягання, професійного розвитку й саморозвитку.

Спираючись на дослідження Н. Коваль [4], визначаємо розвиток духовного потенціалу процесом формування й удосконалення структурних компонентів, що його утворюють, і який відбувається під впливом стихійних і спеціально створених умов. Динаміка означеного процесу залежить від внутрішніх чинників і зовнішніх факторів впливу, від інтенсивності духовних пошуків особистості, які стають найбільш гострими в періоди життєвих протиріч, вікових криз, складних ситуацій, світоглядних колізій. Розвиток духовного потенціалу студента постає як процес духовного саморозвитку впродовж професійного становлення. Подолання ціннісної невизначеності, екзистенційне й аксіологічне спрямування є необхідними напрямками підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти.

Розвиток духовного потенціалу студентської молоді потребує педагогічного супроводу. А. Мудрик розуміє це поняття як особливу сферу діяльності педагога, який прагне залучити вихованців до соціокультурних і моральних цінностей суспільства, що стане підґрунтям їхнього саморозвитку та самореалізації. У свою чергу М. Губанов розглядає поняття «супровід» поряд із поняттями «сприяння», «співробітництво», «співчуття». Функцією супроводу він вважає підтримку суб'єкта у становленні його незалежності, створення сприятливих умов для його саморозвитку, самоідентифікації, самопізнання, самовизначення, самоорганізації, самоконтролю, самореалізації.

Для конкретизації особливостей педагогічного супроводу розвитку духовного потенціалу педагога ми звернулися до вивчення сутності педагогічного супроводу духовного розвитку особистості, який В. Айрапетова розуміє як «нову змістову й організаційно-управлінську функцію гуманізації виховання, що є формою партнерської взаємодії, у процесі якої узгоджуються смисли духовної діяльності і створюються умови для формування особистісної позиції» [1, 8]. Дослідниця чітко визначила структуру педагогічного супроводу, яку складають управлінські етапи організації духовної діяльності особистості: мотиваційно-сміслоцільовий, операційно-змістовий, аналітико-оцінний. Змістом такого супроводу є допомога й підтримка засобами духовної діяльності у процесі опанування художньою культурою [1, 8].

Сучасні дослідження виявляють сутність педагогічного супроводу духовно-морального розвитку особистості. О. Сметаніна визначає його сутність у роботі з дитиною. На її думку, педагогічний супровід є «комплексно-освітньою технологією актуалізації внутрішніх ресурсів мотиваційно-потребнісної сфери творчого самовияву, що забезпечує успішний розвиток і саморозвиток особистості, розкриття її потенціальних особливостей і надання психологічної допомоги та підтримки в подоланні проблем, що виникають у процесі конструктивної соціалізації особистості, яка сприяє її духовно-моральному самовихованню» [6, 13].

У процесі розвитку духовного потенціалу студентства в системі вищої освіти провідного значення набуває куратор академічної групи, на якого покладена ціла низка відповідальної роботи – формування активу академічної групи, проведення індивідуальної та групової організаційно-виховної та культурно-освітньої роботи, встановлення зв'язку з батьками студентів, здійснення педагогічного контролю за навчальним процесом тощо.

Педагогічна діяльність куратора має сприяти вияву кращих граней внутрішнього світу особистості студента, формуванню смаків, розумінню творів мистецтва, розвитку здібностей і талантів тощо. Щодо педагогічного супроводу розвитку духовного потенціалу особистості то він реалізується у:

- забезпеченні психологічно комфортного самопочуття суб'єкта у процесі сприйняття та відтворення продуктів естетичної діяльності;
- вільному самовираженні суб'єкта в атмосфері безоцінного, емпатійного ставлення й емоційного відгуку довколишніх і його готовності позиціювати власні ціннісні орієнтації;
- активізації конструктивної, безконфліктної взаємодії, що стимулює узгодженість дій учасників процесу в породженні ціннісно-сміслових утворень, ідеалів, норм, моральних орієнтацій, що є індикатором позитивної спрямованості особистості, її подальшого духовного розвитку [8, 13].

Педагогічний супровід розвитку духовного потенціалу особистості студента є формою духовної взаємодії викладача та студента, яка покликана сприяти самопізнанню, самотворенню, саморозвитку, самореалізації духовних потреб, здібностей і здатностей, надає можливість підвищити ефективність їхніх професійних дій.

Означений процес здійснюється через консультування (індивідуальне, групове), аналіз та подолання професійних проблем із застосуванням морально-етичних, естетичних, інтелектуальних критеріїв, формування настанови на емпатійне розуміння довколишніх.

Куратор академічної групи запроваджує аксіологічне спрямування змісту й форм роботи зі студентами, використовуючи діалогічні форми й методи роботи, дискусії, ділові ігри, арт-технології, тренінги особистісного та професійного розвитку, що дають змогу узгоджувати смисли духовної діяльності та створювати умови для формування особистісної позиції, відчувати емоційно-ціннісне світопереживання, потребу осягати істину й уміння здійснювати відповідальний вчинок, створювати творчий стиль життя й діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Педагогічний супровід розвитку духовного потенціалу, що його здійснює куратор, має сприяти реалізації таких завдань, як забезпечення психологічно комфортного самопочуття суб'єкта освіти; створення умов для вільного самовираження в атмосфері безоцінного ставлення й емоційного відгуку довколишніх; позиціювання власних цінностей, смислів і надання можливості духовного самоутвердження, породження ціннісно-

смыслових ідеалів, норм професійної діяльності у процесі діалогу, імітаційних ігор, естетичного самовияву тощо.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у розробленні інноваційних форм, методів, прийомів роботи куратора академічної групи, що сприяють педагогічному супроводу розвитку духовного потенціалу студентів у системі вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айрапетова В. А. Педагогическое сопровождение духовного становления старшеклассников в процессе их приобщения к русской художественной культуре : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. А. Айрапетова. – СПб., 2005. – 184 с.

2. Вербець В. В. Теоретико-методологічні засади формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. В. Вербець. – Рівне, 2005. – 486 с.

3. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної груп : методичні рекомендації / під редакцією Н. К. Желябіної. – Запоріжжя : ЗДІА, 2007. – 67 с.

4. Коваль Н. А. Духовность в системе профессионального становления специалиста : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.13 / Н. А. Коваль. – М., 1997. – 464 с.

5. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості / Е. О. Помиткін. – К. : Наш час, 2005. – 280 с.

6. Сметанина А. Ю. Арт-педагогическое сопровождение духовно-нравственного развития детей в условиях дополнительного образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / А. Ю. Сметанина. – Великий Новгород, 2008. – 24 с.

7. Слободчиков В. И. Деятельность как антропологическая категория / В. И. Слободчиков // Вопросы философии. – 2001. – № 3. – С. 48–57.

РЕЗЮМЕ

Лаппо В. В. Роль куратора академической группы в развитии духовного потенциала студентов вуза.

В статье определены дефиниции «потенциал», «личностно-профессиональный потенциал», «духовный потенциал». Конкретизированы понятия «духовный потенциал личности», «развитие духовного потенциала личности студента». Автор раскрывает сущность педагогического сопровождения развития духовного потенциала студентов в системе высшего образования. Определены задачи педагогической деятельности куратора академической группы в контексте развития духовного потенциала студенчества. Предложены формы и методы воспитательной работы, способствующие повышению уровня эффективности взаимодействия куратора и студентов группы.

Ключевые слова: *духовный потенциал личности, развитие духовного потенциала личности студента, педагогическое сопровождение.*

SUMMARY

Lappo V. The Role of the Curator of Academic Group in the Development of Spiritual Potential of the Students of Higher Educational Institutions.

The purpose of the article is to identify the major definitions of the students' spiritual potential development in order to increase the role of the curator in the defined process.

In the article based on the analysis of the definitions «potential», «personal and professional potential», «spiritual potential», there have been defined the concepts of «individual's spiritual potential», «individual's spiritual potential development». The article proves the idea that the student's potential development is a process of formation and

improvement of the structural components which constitute it, and which takes place under the influence of natural and special circumstances.

The pedagogical support in the development of the student's individual spiritual potential is a form of spiritual interaction between a teacher and a student, which is designed to encourage self-knowledge, self-creation, self-development, self-fulfillment of spiritual needs, skills and abilities, it provides an opportunity to increase the effectiveness of their professional actions. The defined process is performed through counseling (individual, group), analyzing and negotiation of professional problems with the use of moral and ethical, aesthetic, intellectual criteria, formation of the guideline for empathetic understanding of surrounding people.

The curator of academic group has to diversify the content and forms of work with the students using dialogic forms and methods of work, discussions, a role-playing, art technologies, training of personal and professional development, which allow to reconcile meanings of spiritual activity and create the conditions for formation of a personal position, to feel emotional and valuable world experience, the need to comprehend the truth and the ability to commit a responsible act, to make a creative style of life and activity.

The prospects for further research in this area lie in the development of innovative forms, methods and work techniques of the curator of the academic group which assist the pedagogical support in the students' spiritual potential development in the system of higher education.

Key words: *spiritual potential of the individual, the development of the spiritual potential of the individual, pedagogical support.*